

Iva Gruić

RADOSNA ODA MAŠTOVITOSTI I IGRI

Lewis Carroll / Ivor Martinić: *Alisa u Zemlji čudesa*

Zagrebačko kazalište mladih

Redateljica: Renata Carola Gatica

Premijera: 18. studenoga 2017.

Prestanite maštati, ponašajte se po pravilima, obraća se publici čvrsto homogenizirana skupina u bijelo odjevenih glumaca na početku predstave *Alisa u Zagrebačkom kazalištu mladih*. S njima je, dakako, i Bijeli Zec, trajni suputnik glasovite Carrollove junakinje koji je vodi u Zemlju čudesa. Isprovocirana agresivnim uputama, iz publike se, i u ime publike, javlja Alisa, s jasnim i glasnim *Ne!* Međutim, u dijalogu s ljudima od reda, s odraslima, Alisa otkriva da ne zna tko je, da je zaboravila svoje ime. Ipak, ne popušta pod pritiskom i grubim riječima, uspinje se na pozornicu, odlučna potražiti ime i saznati što je i tko je. Tamo je dočekuje tizrava folija koja zastire dubinu i izgleda poput opne između ovoga i nekog drugog svijeta, a podsjeća na živo, propusno ogledalo. Tad joj u pomoć priskaču sjenke različitih mogućih Alisa (igraju ih Barbara Prpić, Tina Orlandini i Marica Vidušić), daju joj svoje osobine: hrabrost, mudrost i osjećajnost. I dok kida opnu, Alisa je spremna za pustolovinu traženja imena, traženja identiteta. *Uđi u svoj svijet, upoznaj se, govori stih songa.*

Otkvačenu i iščašenu, apsurdnim poigravanjima i čudesnim događajima napućenu Carrollovu *Alisu* Ivor Martinić (autor teksta) i redateljica Renata Carola Gatica, u suradnji s dramaturginjom Tamarom Kučinović, malo su „uredili“. Jer dok je prozni predložak neproziran u svojim na-

Jer dok je prozni predložak neproziran u svojim namjerama, predstava, mada ludo razigrana i metaforički raskošna, ipak ima prepoznatljivu logičnu nit koja vezuje događanja: odrastanje i potraga za identitetom koji se materijaliziraju kao potraga za imenom.

mjerama (tako da je podložan bezbrojnim interpretacijama), predstava, mada ludo razigrana i metaforički raskošna, ipak ima prepoznatljivu logičnu nit koja vezuje događanja: odrastanje i potraga za imenom. Osim što funkcionira metaforički kao sidro smisla, potraga za imenom postaje ključni motiv koji pokreće priču, čime se postiže dramska kvaliteta jer takva posvećenost junakinje povezuje sve raznolike epizode i priču čvršće konstruira. Ovo jednostavno rješenje vrlo je dosjetljivo jer funkcionira na svim razinama, lako ga mogu razumjeti i djeca, a nije banalno.

Kad Alisa zakorači u fantastični svijet, gdje je, dakako,

Foto: Mario Ercegović

Foto: Marko Ercegović

čeka Bijeli Zec, kreće vatromet nadahnutih slika, nadrealnih događanja, ludih jezičnih igara, duhovitih dosjetki. Pred nama se otvara prava, autentična, zamamna zemlja čudesa. Glazba (Ivanka Mazurkijević i Damir Martinović Mrle) daje ritmičnost radnji, mijenja ugođaj, a sanjivi song uvodi nas u nadrealni svijet. Vizualna rješenja stilizirana su i disciplinirano se igraju bojama, često uz upotrebu svjetla (Aleksandar Čavlek), ostavljajući glumce (uglavnom) u bijelom uz poneki pomno odabrani akcent, poput narančaste kose Vojvotkinje. Jedino Alisa i Kraljica kao da imaju pravo na boju, Alisa je u crvenom i plavom, Kraljica samo u krvavo crvenom. Scena i kostimi (scenografija: Isidora Spasić i Igor Vasiljev, kostimi: DECKER + KUTIĆ) savršeno su usklađeni, pažljivo se nadopunjavaju. Jednostavna scenografska rješenja s malo detalja, ali s puno sugestivne atmosfere, podloga su za osebujne igre s kostimima i šminkom zbog čega likovi iz izmaštanog svijeta izgledaju dobroćudno, smiješno ili zastrašujuće, ali svi odreda – začudno.

Kad Alisa zakorači u fantastični svijet, kreće vatromet nadahnutih slika, nadrealnih događanja, ludih jezičnih igara, duhovitih dosjetki. Pred nama se otvara prava, autentična, zamamna zemlja čudesa.

I glumačka igra neprestano se okušava u ludičkom, pretjeranom, nadrealnom, što je stalni izvor komičnog. *Svi smo mi ovdje malo ljudi*, više puta ponavljaju razni likovi, naglašeno se smijući, neobično se krećući – ali svatko je tu lud na svoj način, od izgleda do pokreta i gestikulacije. Tako oživljava čitava galerija samosvojnih neobičnih karaktera koja beskrajno zabavlja publiku. Pažljivo osmišljen scenski pokret (Staša Zurovac) značajno doprinosi takvom dojmu. Iznimka je Alisa, nju Anđela Ramljak igra drukčije, bliže realističnom prikazu, kao djevojčicu poma-

lo sluđenu neprekidnim čudima koja se oko nje (i u njoj) događaju. Na taj je način susret dvaju svjetova podcrtan, a publici je omogućeno bliže suživljavanje s naslovnom junakinjom.

U „drugom svijetu“ svjedočimo nizu Alisinih doživljaja, pokušaja da sazna svoje ime. Sve ove scene odjek su Carrollovih, u većoj ili manjoj mjeri, duhovite su na sličan način, obogaćene carrollovskim igrama riječi i apsurdnim doskočicama. Ipak, kroz njih se provlači osnovna misao predstave, traženje vlastitog identiteta i otpor zamrznutim i ukalupljujućim pravilima odraslih. Ime nije samo ideja, ono je i materijalni predmet, boca koja svijetli i ima svoju volju pa se „sama“ pokreće. Vidimo ga već u prvoj sceni, kad Alisa i Bijeli zec (Rakan Rushaidat) plove u ogromnom, naopako okrenutom kišobranu zaokruženi dubokim plavetnilom. Ali, ime ne želi odati svoju tajnu, čak ni pod prijetnjom mučenja. I izmiče Alisi.

U idućoj sceni atmosfera se mijenja, pozadina se boja narančasto. Tu Kuharica (Dado Čosić) kuha juhu od riječi, uz asistenciju Vojvotkinje (Edvin Liverić), obje pokušavaju natjerati Alisu da pojede juhu i ovlada dopuštenim riječima da bi postala netko. Ne treba niti napomenuti da su riječi čudno, neobično, maštati – zabranjene. Uniformiranje odrastanjem još je otvorenije adresirano u sceni susreta s Lažnom kornjačom (Mateo Videk) i Galebom (Robert Budak) koji joj objašnjavaju kako se u školi uči. Stražnji dio pozornice pretvara se u paravan za sjene na kojem vidimo događaje u morskoj školi u kojoj je mali Kornjača postao Lažna kornjača. (*Kako si bio zgodan kad si bio mali! Što ti se dogodilo?* – Škola!) U toj školi uče se pravila, uči se misliti onako kako je propisano, uči se biti lažan. Jedan od najvažnijih školskih predmeta je pranje – pranje ruku, pranje nogu, pranje tanjura, pranje mozga... Bježeći, Alisa upada na ludu čajanku. Ovdje je uvijek pet sati i uvijek je vrijeme za čaj. Ludi klobučar (Dado Čosić) ponudi joj da će joj napraviti šešir s kojim bi puno manje mislila.

I konačno, u dugačkom, efektinom finalu, pojavljuje se Kraljica (Petar Leventić), ogromna, crvena i blještava, na pokretnom crvenom prijestolju, u pratnji očigledno podčinjenog kralja (Vedran Živolić). Ona je prijeteća, moćna, metalnoga glasa. Unaprijed zna što će se dogoditi pa saziva suđenje Alisi za zločin koji će tek počinuti. *Ja nisam ništa učinila. – Ali to ne znači da nećeš.* Kao ogromne

kaplje krvi padaju „s neba“ crveni jastuci i kreće igra s njima, *jastučevanje*, u kojoj sudjeluju svi likovi priče. Kraljica odrubljuje glave, jednom po jednom, svi padaju. Alisa ostaje sama i ljutita. I odrubljuje Kraljici glavu. Sve staje. Sve nestaje. I taman kad pomislimo da je sve izgubljeno, pojavljuje se mudra Gusjenica (Sreten Mokrović) koja svira na ludim gljivama. Uz njenu malu pomoć Alisa zaključuje kako može biti tko hoće i kakva hoće, kako može odrasti i ostati – malo luda. Pod nogama joj je već boca s imenom koja ovoga puta lijepo surađuje i u uho joj

Uniformiranje odrastanjem još je otvorenije adresirano u sceni susreta s Lažnom kornjačom i Galebom koji joj objašnjavaju kako se u školi uči.

„ulije“ svoju tajnu. I tako tek na samom kraju prvi puta čujemo riječ, ime – Alisa.

Zanimljivo je da i ženske uloge (osim Alise, točnije, Alisa) igraju muški glumci. Moglo bi se to protumačiti kao prikaz autoritarnog (muškog) svijeta, u kojem djevojačko odrastanje dodatno otežavaju figure moći skrojene po muškoj mjeri. No i bez toga ideja je jasna, jer predstava pametno i pažljivo progovara o osjećaju neadekvatnosti i straha koji većinu djece i mladih čeka u nekom trenutku na putu odrastanja, o otporu pravilima i zatupljanju, školama, ozbiljnim riječima, osuđivanju, u potrebi da se ispitaju granice i vlastite sposobnosti. Carrollov čudesni i apsurdni svijet na taj je način „pripitomljen“ ali ne previše, tek toliko da ponudi jednu moguću sponu s današnjim generacijama. Jer predstava se zasigurno može shvatiti i objasniti i na neke druge načine, njena bujna metaforičnost otvorena je i za drukčija „čitanja“. Ali i za gledanje s malo (ili nimalo) razmišljanja o interpretaciji. Baš kao što se i Carrola čita prije svega zbog užitka u neobuzdanoj maštariji, na isti se način može gledati i predstava, kao radosna oda maštovitosti, duhovitosti, ljepoti i igri. Zato ni mlada ili introspekivni nesklonija publika ne bi trebala ostati zburnjena ili izgubljena u zavijucima smisla – vizualna i glazbena atraktivnost dojmljivih slika, spojena s glumačkom virtuoznošću i bezbrojnim dosjetkama sasvim je dovoljna za vrhunski gledateljski užitak.